

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR****ALİ ÇÖKELEKOĞLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2019/1464
Karar Tarihi : 2/11/2022

Başkan : Kadir ÖZKAYA
Üyeler : Engin YILDIRIM
M. Emin KUZ
Basri BAĞCI
Kenan YAŞAR

Raportör : Berrak YILMAZ
Başvurucu : 1. Ali ÇÖKELEKOĞLU
2. Türkan ÇÖKELEKOĞLU
3. Levent ÇÖKELEKOĞLU

Başvurucular Vekili: Av. Neslihan KOCAKAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, nüfus kaydının kapalı olduğu gerekçesine dayanılarak soyadı tashihi talebinin reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, yaşadıkları Almanya'da resmî makamlara başvurarak soyadlarını 3/1/2006 tarihinde *Kaplan* olarak değiştirmiştir.

3. Birinci başvurusunun İçişleri Bakanlığının 20/4/2006 tarihli kararı ile Türk vatandaşlığından çıkmasına izin verilmiş; birinci başvuru çıkma belgesini aldığı 2/6/2006 tarihinde Türk vatandaşlığını kaybetmiştir. 29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 28. maddesi gereğince mavi kart sahibi olan birinci başvuru Alman vatandaşıdır ve Almanya'da yaşamaktadır. İkinci ve üçüncü başvurucular hem Türk hem Alman vatandaşı olup Almanya'da yaşamaktadır.

4. Başvurucular 13/11/2014 tarihinde Ankara 5. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) dava açarak Almanya resmî makamları tarafından verilen belgelerde yalnızca *Kaplan* soyadının bulunduğu, *Çökelekoğlu* soyadının kullanılmadığını, bu durum resmî kayıtlarda ve özel kurum ve kuruluşların kayıtlarında karışıklığa neden olduğundan özel hayatta ve iş hayatında zorluklar yaşadıklarını belirtmiş ve nüfus kayıtlarında *Çökelekoğlu* olarak geçen soyadlarının *Kaplan* olarak değiştirilmesini talep etmiştir.

5. Mahkeme 8/9/2015 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda birinci başvurucu Alman vatandaşı olduğundan nüfus kaydının kapalı hâle getirildiği, bu nedenle soyadının değiştirilmesinin mümkün olmadığı, ikinci başvurunun 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 187. maddesi gereğince eşinin soyadını kullanması gerektiği, reşit olmayıp müşterek çocuk olan üçüncü başvurunun ise 4721 sayılı Kanun'un 321. maddesi gereğince reşit oluncaya kadar babasının soyadını kullanması gerektiği belirtilerek başvuru sahiplerinin soyadı değişikliklerinin mümkün olmadığı belirtilmiştir.

6. Başvuruların temyiz talebi Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 25/4/2018 tarihli kararıyla, karar düzeltme talebi ise Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 22/11/2018 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

7. Başvurular nihai hükmü 20/12/2018 tarihinde tebliğ ettikten sonra 15/1/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurular, Türk nüfus kayıtlarındaki soyadlarının değiştirilmesi taleplerinin reddedilmesi nedeniyle hukuki işlemlerde ve resmî kurumlarda zorluk yaşadıklarından kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı ile özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Bakanlık görüşünde somut olayın ve yargılamanın bir özeti yapıldıktan sonra mevcut başvuruda başvuru sahiplerinin özel hayata saygı haklarının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Başvuru, özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Devletin vatandaşlarına sunduğu nüfus hizmetleri, temel niteliklerini medeni hukuk ve devletler arası özel hukuk düzenlemelerinden alan hukuki ve teknik bir hizmettir. Bu hizmetin yerine getirilmesi, kişilerin maddi ve manevi varlığının parçası olan kimliklerinin her zaman doğru şekilde belirlenmesini gerekli kıldığından aynı zamanda bir yükümlülüktür. Yabancıların kişi hâllerine ilişkin işlemler yapılması da devletler açısından söz konusu kamu hizmetinin bir parçası olarak kabul edilmektedir. Özellikle Milletlerarası Ahvali Şahsiye Komisyonu üyesi olan Türkiye açısından bu yükümlülüğün yabancılara karşı da özenle yerine getirilmesi gerekmektedir (*Aslan Faruk Toprak*, B. No: 2013/2957, 24/3/2016, § 63).

14. Vatandaşlık ve aile kayıtlarının eksiksiz ve doğru tutulması kişilerin öngörülemez mağduriyetler yaşamasına engel olacağı gibi onlara resmî işlemlerinde de koruma sağlayacaktır. Nüfus kayıtlarının en temel işlevi, kişilerin resmî makamlar önünde

tanınmasını sağlamaktır. Bu tanınmanın yalnızca ulusal ölçekte değil uluslararası tüm işlemlerde de sorunsuz şekilde gerçekleşmesi nüfus kaydını tutan kamusal makamların görev ve sorumluluğundadır. Usulüne göre onaylanarak yürürlüğe giren Komisyonun 14 No.lu Ad ve Soyadlarının Nüfus Kütüklerine Yazılış Şekline İlişkin Sözleşme bu görev ve sorumlulukların yerine getirilmesi için kanuni bir çerçeve sunmakta, söz konusu çelişkili kayıtların giderilmesi için kamusal makamları tedbirler almaya sevk etmektedir (*Aslan Faruk Toprak*, § 64).

15. Devletin vatandaşlarına sunduğu nüfus hizmetleri, temel niteliklerini medeni hukuk düzenlemelerinden ve devletler arası özel hukuk düzenlemelerinden alan hukuki ve teknik bir hizmettir. Bu hizmetin yerine getirilmesi, kişilerin kimliklerinin her zaman doğru şekilde belirlenmesini gerekli kıldığından aynı zamanda bir yükümlülüktür (*Kağan Osman Karamanoğlu*, B. No: 2017/21063, 15/1/2020, § 23).

16. Kimliğin belirlenmesinde en önemli unsurlardan olan ismin vazgeçilemezlik, devredilemezlik ve kişiye sıkı surette bağlı olma niteliklerinin kişinin mevcut statüsünü etkilemesi muhakkak olduğundan kişinin isminin korunması ve kamu düzenini bozmadığı müddetçe değiştirilmesine imkân tanınması yönünde devletin pozitif yükümlülükleri vardır. Söz konusu pozitif yükümlülükler, somut olayın özellikleri gözönünde bulundurulacak idari ve yargısal karar vericiler tarafından kişilerin bu yöndeki makul taleplerinin karşılanmasını veya taleplerin reddi durumunda buna ilişkin ilgili ve yeterli gerekçeler sunulmasını gerektirir (*Kağan Osman Karamanoğlu*, § 24).

17. İsim hakkının kamu düzeninin işleyişine engel olmayan isim değişikliği taleplerinin kamusal makamlarca karşılanmasını da içerdiği hususu konuyla ilgili içtihadın oluştuğu Anayasa Mahkemesinin *Aslan Faruk Toprak* ve *Kağan Osman Karamanoğlu* kararlarında vurgulanmıştır. Kararlarda isim değişikliği taleplerinin ileri sürülebilmesine ve incelenmesine olanak sağlayan idari ya da yargısal başvuru yollarının kamusal makamlarca oluşturulması, kapsamı belirli ulusal ve uluslararası düzenlemeler çerçevesinde uygun görülen taleplerin karşılanması gerektiği belirtilmiştir (*Aslan Faruk Toprak*, § 39; *Kağan Osman Karamanoğlu*, § 25).

18. Anılan kararlarda Anayasa Mahkemesi, isim değişikliği gibi kişi hâlleri ile ilgili ulusal düzenlemeler hayata geçirilirken meselenin yalnızca düzenlemeyi yapan ülke vatandaşlarının hukukunu ilgilendirdiği kabulüyle dar bir çerçevede ele alınmaması gerektiğini ifade etmiş ve uluslararası sözleşmelerle taahhüt altına girilen durumlara ilişkin açıklamalara yer vermiştir. Anayasa Mahkemesi, isim değişikliği taleplerinin hangi koşullar altında olumlu karşılanacağı ve bu tür taleplerin hangi usullerle inceleneceği hususunda kullanılan takdir hakkının isim değişikliği taleplerinin değerlendirilmesi yolunu tamamen kapatacak ve sonuç alabilmeyi mümkün kılmayacak şekilde kullanılmaması gerektiğini önemle vurgulamıştır. Bu bağlamda uluslararası sözleşmelerin getirdiği güvencelerin gözetilmesi ve isim değişikliği taleplerinin dile getirilebildiği ve sonuç alınabildiği etkili, ulaşılabilir, öngörülebilir yolların oluşturulması gerekir. Bu yollar vatandaşların yanında belirli ve sınırlı durumlarda yabancılar için de sağlanmalıdır (*Aslan Faruk Toprak*, §§ 39, 40; *Kağan Osman Karamanoğlu*, § 26).

19. Anayasa Mahkemesi, kamusal makamlarca takdir hakkı kullanılırken Milletlerarası Ahvali Şahsiye Komisyonuna üye devletler tarafından kişi hâlleri üzerine imzalanan uluslararası sözleşmelerin içerdiği yükümlülüklerin ve kişilere tanıdığı güvencelerin dikkate alınması gerekliliğinin üzerinde durmuştur (*Aslan Faruk Toprak*, § 41).

Kişilerin vatandaşlık ve nüfus kayıtlarında meydana gelecek değişikliklerin izlenmesi, sorunların çözümünün sağlanması ve kişi hâllerinin korunması amacı doğrultusunda 1950 yılında kurulan, Türkiye'nin de 1953 yılında üye olduğu Milletlerarası Ahvali Şahsiye Komisyonunun imzaya açtığı uluslararası sözleşmelerden olan, Türkiye'de 16/2/1977 tarihinde yürürlüğe giren 13/9/1973 tarihli ve 15226 sayılı Ad ve Soyadlarının Nüfus Kütüklerine Yazılış Şekline İlişkin Sözleşme, nüfus kayıtlarının tutulmasına ilişkin uluslararası standartların belirlendiği ve uygulanması konusunda taraf devletleri yükümlülük altına sokan birtakım hükümler içermektedir. Söz konusu sözleşme ile kişinin kimliğinin belirlenmesinde temel olan isim ve soy isimlerin kişi hâllerine ilişkin her türlü işlem ve belgelerde aslına uygun olarak yazılıp kaydedilmesi, isim ve soy isimlerin yazılışında birliğin sağlanması amaçlanmıştır (*Aslan Faruk Toprak*, § 59; *Kağan Osman Karamanoğlu*, § 27).

20. Somut olayda Türk olup Alman vatandaşı olan başvuruçuların her iki ülkenin nüfus kaydında farklı soyadlarının bulunduğu anlaşılmıştır. Başvuruçular Almanya resmi kayıtlarında soyadlarının *Kaplan* olarak, Türkiye nüfus kayıtlarında ise *Çökelekoğlu* olarak yer aldığını, bu durumun hukuki işlemlerde ve resmi kurumlarda zorluklara sebep olduğunu belirterek Türkiye nüfus kayıtlarında düzeltme yapılmasını talep etmiştir. İsim konusundaki farklılıkların giderilmesine yönelik gerekli bir hâlin var olup olmadığı hususu irdelenmeksizin, temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası sözleşmeler dikkate alınmaksızın derece mahkemeleri tarafından başvuruçuların isim tashihi talebinin reddedilmesi, kamunun ve bireylerin çatışan çıkarları arasında ölçülü ve adil bir denge kurmamaktadır. Neticede somut olayda yukarıda belirtilen kararlarda ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvuruçuların Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvuruçular, ihlalin tespiti ve yargılamanın yenilenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişinin özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 5. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2014/598, K.2015/289) GÖNDERİLMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruçuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için YASAL FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.